

Täysistunto

Tiistai 5.12.2023 klo 14.00—2.02

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 60/2023 vp

Valiokunnan mietintö StVM 11/2023 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu alkaa. Edustaja Andersson, Li.

Keskustelu

0.49 **Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Nyt palaamme valitettavasti käsittelemään taas yhtä esitystä, joka on raju leikkaus sosiaaliturvaan. Tällä lakiesityksellä nuorten kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevien kuntoutusrahan tasoa leikataan takuueläkkeen tasosta vähimmäissairauspäivärahan tasolle. Rahaa saavan ihmisen näkökulmasta tämä tarkoittaa kuukausitasolla noin 120 euron leikkausta, joka kohdistuu erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin nuoriin ja myös nuoriin aikuisiin.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on nostettu esille, että nuorten kuntoutusrahan saajista yli 90 prosentilla on taustalla mielenterveyden tai käyttäytymisen häiriöitä. Leikkaus kohdistuu muun muassa vammaisiin nuoriin ja aikuisiin, neurokirjolla oleviin sekä nuoriin mielenterveyskuntoutujiin, jotka yrittävät kuntoutuksen kautta päästä koulutukseen kiinni ja näin myös takaisin työelämään tai muuten elämän syrjään kiinni. Asiantuntijaselvityksessä tuodaan esille, miten kuntoutusrahan saajat tulevat muita useammin matalasta sosioekonomisesta taustasta, heidän vanhempansa ovat usein pienituloisia tai muita useammin työelämän ulkopuolella, nuorten kuntoutusrahan saajat käyttävät enemmän terveyspalveluita ja he saavat useammin toimeentulotukea kuin ikätoverinsa.

Näiden tietojen valossa on aivan päivänselvää, että puhumme nyt monella tapaa kaikista haavoittuvimmassa asemassa oleviin kohdistuvasta leikkauksesta. Jopa hallituksen omassa esityksessä tuodaan suoraan esille, että tällä leikkausesityksellä saattaa hyvinkin olla kielteisiä vaikutuksia työllisyyteen ja sitä kautta julkiseen talouteen. Pitämällä kuntoutusraha samalla tasolla takuueläkkeen kanssa on haluttu huolehtia siitä, että mahdollisimman moni valitsisi kuntoutuksen eikä ajautuisi jo nuorena työkyvyttömyyseläkkeelle. Kelan tilastojen mukaan nuorten työkyvyttömyyseläkepäättökset ovatkin vähentyneet viimeisten vuosien aikana. Leikkauksen myötä kannusteet kuntoutua vähenevät, ahdistus toimeentulosta kasvaa ja työllistyminen voi vaikeutua. Pahimmassa tapauksessa nuorten työkyvyttömyyseläkepäättökset kääntyvät taas nousuun.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2023 vp

Luulisi, että tämänkaltaisilla tiedoilla olisi jotain vaikutusta, mutta mitä vielä. Etuuk-sien tasoleikkauksen lisäksi muutetaan indeksiä, johon etuuden taso on jatkossa sidottu. Kuntoutusraha esitetään sidottavaksi kansaneläkeindeksiin, jota hallitus esittää puolestaan jäädytettäväksi koko kaudeksi. Tämä tulee tarkoittamaan sitä, että kuntoutusrahan ja ta-kuueläkkeen tasoero vain kasvaa tämän kauden aikana.

Arvoisa puhemies! On mahdotonta ymmärtää, miksi hallitus haluaa leikata nimen-omaan näiltä nuorilta ja nuorilta aikuisilta, jotka ovat kohdanneet muita enemmän vaikeuk-sia elämässään ja nyt yrittävät kuntouttaa itsensä. Tämä on äärimmäisen lannistava viesti heille.

Tämän esityksen kohdalla hallitus ei ole myöskään arvioinut tämän leikkauksen suhdet-ta muihin isoihin sosiaaliturvaleikkauksiin millään tavalla. Yhdessäkään kokonaisvaiku-tusten arvioinnissa ei ole siis huomioitu kuntoutusrahaan tehtäviä vähennyksiä. Tämä siitä huolimatta, että suurin osa Kelan kuntoutusrahan saajista saa muita etuuksia. THL:n mu-kaan joka kolmas saa yleistä asumistukea, yli viidennes saa perustoimeentulotukea, reilu neljännes jotain vammaisetuutta ja joka kahdeksas opintotukea. Hallitus on kohdentamas-sa leikkauksia myös lähes kaikkiin näihin muihin etuuksiin, mutta silti yhteisvaikutuksia ei ole arvioitu lainkaan näiden nyt käsittelyssä olevien etuusleikkausten osalta.

Kaiken tämän lisäksi hallitus on hallitusohjelman mukaan vielä palauttamassa vaati-muksen tietystä vammasta tai diagnoosista kuntoutukseen pääsyn ehdoksi. Tätä on mahdo-tonta ymmärtää. Se tulee hidastamaan ja vaikeuttamaan kuntoutukseen pääsyä sekä lisää-mään byrokratiaa terveydenhuollossa.

Kaiken edellä sanotun valossa on mahdotonta ymmärtää, miksi työllisyyden edistämi-sen nimiin vanna hallitus näin haluaa vaikeuttaa ja hidastaa nuorten, jo valmiiksi vai-keassa asemassa olevien ihmisten kuntoutumista.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella ehdotan, että tämä lakiehdotus hylätään ja että hyväksytään vastalauseen mukainen lausuma.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Meriluoto.

0.55 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Tälläkin hallituksen esityksellä on eriar-voistavia ja yhdenvertaisuutta heikentäviä vaikutuksia. Kuntoutusrahan heikennys kohdis-tuu kuntoutusrahan vähimmäismäärän saajiin ja nuoriin, jotka ovat taloudellisesti erityisen haavoittuvassa asemassa. Näiden ryhmien toimeentuloa ollaan heikentämässä myös muil-la etuusleikkauksilla, joiden kerrannaisvaikutukset ovat merkittävät. Ei siis ihme, että niin lukuisat asiantuntijat ovat tätä esitystä vastustaneet.

Vammaisfoorumi toteaa lausunnossaan, että nuoren kuntoutusrahan saajissa on paljon eri tavoin vammaisia opiskelijoita. He opiskelevat joko toisella asteella tai korkea-asteella. Tämän leikkauksen seurauksena vammaisten nuorten hakeutuminen työkyvyttömyyseläk-keelle voi lisääntyä, koska nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärä tulee olemaan takuue-läkettä matalampi. Kuntoutussäätiön lausunnossa kerrotaan, että nuoren kuntoutusrahaa saavat käyttävät enemmän terveyspalveluita kuin ikätoverinsa ja turvautuvat myös toi-meentulotukeen muita nuoria aikuisia useammin.

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen nuorena tarkoittaa usein elinikäistä pienituloi-suutta. Opiskelijoilla, jotka saavat koulutuksena toteutettavaa ammatillista kuntoutusta, on usein erilaisia terveyteen liittyviä ylimääräisiä menoja, esimerkiksi lääkekuluja tai terapi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2023 vp

an omavastuuosuuksia. Lisäksi työnteon ja opiskelun yhdistäminen voi olla muita ikätovereita vaikeampaa sairauden tai vamman vuoksi.

THL toteaa lausunnossaan, että toimeentulon turvaaminen pitkäkestoisen ammatillisen kuntoutuksen aikana on tärkeää, jotta myös lähtökohtaisesti heikossa taloudellisessa tilanteessa olevat osatyökykyiset nuoret ja aikuiset hakeutuvat ja osallistuvat tarpeensa mukaiseen kuntoutukseen. Nuoren kuntoutusrahan saajista yli 90 prosentilla tosiaan on taustalla mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriö, ja heidän ammatillisen kouluttautumisen tukeminen kuntoutuksen avulla on keskeistä työelämään osallistumisen ja työllisyyden edistämiseksi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen arvovalinta siis on, että nuorten syrjäytymistä voidaan lisätä. Minun on mahdotonta ymmärtää, mikä tavoite voi teidän hallituspuolueitten kansanedustajien mielestä olla tämän valinnan arvoinen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Talvitie poissa, edustaja Kemppi poissa. — Edustaja Hopsu.

0.58 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan kumottavaksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain säännökset ammatillisessa kuntoutuksessa olevan ja nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärästä sekä ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan laskukaavasta. Käytännössä esitys tarkoittaisi yli sadan euron leikkausta kuukaudessa nuorten kuntoutusrahasta ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavasta kuntoutusrahasta.

Esitys heikentänee nuorten sitoutumista kuntoutukseen sekä lisää työkyvyttömyyseläkkeelle jäämistä ja näin ollen heijastuu myös työllisyyteen. Hallituksen esityksessäkin todetaan: ”Nuorten kuntoutusraha on aikanaan korotettu takuueläkkeen tasolle, jotta työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen sijaan edistettäisiin työelämään siirtymistä kuntoutumisen kautta.” — Siis edistettäisiin työelämään siirtymistä kuntoutumisen kautta. — ”Nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärän jäädessä takuueläkkeen tason alle työkyvyttömyyseläkettä saavien nuorten lukumäärä voi kasvaa, mikä heikentää myös työllisyyskehitystä.”

Esitys on jälleen yksi niistä hallituksen esityksistä, jotka kohdentuvat heikossa asemassa oleviin nuoriin, kuten vammaisiin ja erilaisista mielenterveysongelmista kärsiviin. Se heikentää erityisesti osatyökykyisten nuorten mahdollisuuksia kouluttautua, työllistyä ja toimia yhteiskunnan aktiivisina jäseninä.

On epäselvää, millaisia säästöjä valtio saa rapauttamalla heikossa asemassa olevien nuorten mahdollisuuksia kuntoutukseen, kouluttautumiseen ja työllistymiseen. Esitys on ristiriidassa myös koulutustason noston kanssa. Tavoitteen pitäisi nuorten kohdalla ehdottomasti olla kuntoutus ja sitten pääsy jatkamaan koulutusta tai pääsy työelämään. Tukimuodot pitäisi rakentaa tähän kannustaviksi.

Lisäksi kun tehdään nuoria koskevia esityksiä, nuorten kuuleminen olisi äärimmäisen tärkeää. Tämän esityksen valmistelussa sitä ei ole huomioitu tarpeeksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hamari.

1.00 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Aivan ensimmäiseksi haluan vielä toivottaa hyvää itsenäisyyspäivää. On valtava kunnia tästä salista päästä näin sanomaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2023 vp

Sitten tähän itse asiaan: En ole itse sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen, joten en ole päässyt näitä valiokunnan asiantuntijakuulemisia kuulemaan, mutta sain ystävällisesti edustaja Merisen hyvät tiivistykset asiantuntijakuulemisista. Täällä on tällainen luku kuin 13/1, ja nyt kun olen tähän tutustunut, huomaan, että tämä tarkoittaa sitä, että 13 näistä lausunnoista itse asiassa ei pidä tätä esitystä hyvänä ja yhdessä niistä sitten ei ole huomauttamista lakiesityksen sisällöstä. Tämä on EK:n lausunto tämä yksi, jolla ei ole huomauttamista lakiesityksestä. Mutta tosiaan 13 näistä asiantuntijalausunnoista ei kannata tätä esitystä. Täällä on muun muassa SAK, Akava, STTK, SOSTE, Vammaisfoorumi, THL, FinFami, Kuntoutussäätiö, Sakki, Näkövammaisten liitto ja Invalidiliitto. Kelalla on neutraali, mutta he esittävät kuitenkin huolia tästä esityksestä.

Minusta on jollakin tavalla perusteltua kysyä, miksi näitä kuulemisia tehdään, kun nämä eivät itse asiassa vaikuta mihinkään. [Ilmari Nurminen: Hyvä kysymys! Yleensä vaikuttaa! — Vasemmalta: Aiemmin on aina vaikuttanut!] Täällä on 13/1, joten hieman ihmeisäni kyllä luen näitä materiaaleja.

Täten on helppo todeta, että kannatan edustaja Anderssonin tekemää hylkäysesitystä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Forsgrén.

1.02 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Hallitus esittää tosiaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annettua lakia muutettavan siten, että lain perusteella maksettavan nuorten kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasoa lasketaan. Tässä puhutaan noin 100 eurosta, ja se on todella iso raha, kun puhutaan näistä ihmisistä ja heidän tulotasostaan.

Tilanteesta tekee naurettavan tosiaan se, että hallituksen omassa esityksessä nostetaan esille, että tällä ei ole työllisyyttä vahvistavia vaikutuksia. Päinvastoin, tämä saattaa heikentää myös työllisyyskehitystä. Esityksen mukaan ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan tuloperustaisen kuntoutusrahan alentaminen sairauspäivärahan tasolle alentaisi vuositasolla valtion osuutta kuntoutusrahamenoista 0,2 miljoonaa euroa. Tämä on todella pieni summa, jos puhutaan säästötoimenpiteistä, ottaen kuitenkin huomion erityisesti sen, että esityksestä myös mahdollisesti aiheutuvat heijastusvaikutukset ja tätä kautta syntyvät kustannukset ovat huomattavasti merkittävämpiä kuin tästä saatu säästö valtion kassaan.

THL näkee lausunnossaan, että esitys ei edistä osatyökykyisten työelämään osallistumista tai työllisyyttä, koska sen myötä kannustimet osallistua ammatilliseen kuntoutukseen heikkenevät. Kuntoutusrahan heikennys kohdistuisi kuntoutusrahan vähimmäismäärän saajiin ja nuoriin, jotka ovat taloudellisesti erityisen haavoittuvassa asemassa. Näiden ryhmien toimeentuloa ollaan heikentämässä myös muilla etuusleikkauksilla, joiden kerrannaisvaikutukset ovat merkittävät. Täällä on juuri keskusteltu siitä, että niiden kokonaisvaikutusten arviointia ei ole tehty riittävän laadukkaasti.

Esitys kohdistuisi heikossa asemassa oleviin nuoriin, kuten tässä salissa on nostettu esiin. Erityisesti haluaisin nostaa vammaiset ihmiset. Meillä ei ole mistään näistä hallituksen leikkausesityksistä tehty esimerkiksi perus- ja ihmisoikeuksien laajoja vaikutusarviointoja, kuten sitä, miten nämä kaikki esitykset yhteensä vaikuttavat vammaisiin ihmisiin, ja tämä on minun mielestäni ihan järkyttävä tilanne. Vammaiset ihmiset on tässä yhteiskunnassa normaalisti koettu sellaisena ihmisryhmänä, mitä yli puoluerajojen halutaan erilaisessa lainsäädännössä ottaa erityishuomioon, ja tällaista perus- ja ihmisoikeuksien vaikutusarviota ei ole tehty heidän osaltaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2023 vp

Erittäin huolissani olen myös hallitusohjelman kirjauksesta asettaa sairaus- tai vammaisdiagnoosi ammatilliseen kuntoutukseen pääsyn edellytykseksi 16—29-vuotiaille. Päinvastoin pitäisi palvelun painopistettä suunnata varhaisempaan vaiheeseen, ja tukea tulisi saada mahdollisimman nopeasti silloin, kun siihen ilmenee tarvetta. Hallitusohjelman kirjaus vie kehitystä päinvastaiseen suuntaan. Diagnoosin edellyttäminen viivästyttää tuen saamista ja pudottaa nuoria palvelun piiristä.

Lopuksi haluaisin päättää, kuten FinFami lausunnossaan valiokunnalle hyvin nostaa esille: ”Yhdenvertaisuuden edistäminen ei ole sitä, että kaikille annetaan saman verran. Yhdenvertaisuuden edistämistä on se, että varmistetaan erilaisista lähtökohdista ja tilanteista tuleville yhdenvertaiset mahdollisuudet [Puhemies koputtaa] yhteiskunnan täysivertaiseen jäsenyyteen.”

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Berg.

1.05 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Käytännössä tämä hallituksen esitys tarkoittaisi yli 100 euron leikkausta kuukaudessa nuorten kuntoutusrahasta ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavasta kuntoutusrahasta. Esitetyt mittakaavaltaan kohtuuttomat leikkaukset kohdistuisivat erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin kohderyhmiin, kuten vammaisiin, mielenterveysongelmista kärsiviin ja nepsy-nuoriin. Nuorilla kuntoutusrahan saajilla ei tyypillisesti ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa, ja he ovat usein muita heikommassa asemassa opiskeluvaihtoehtojensa ja mahdollisuuksiensa suhteen.

Arvoisa puhemies! On arvioitu, että heikennykset siinä, kuinka paljon kuntoutusetuutta voi saada, voivat laskea motivaatiota ja sitoutumista kuntoutukseen, joka puolestaan käy hallituksen työllisyystavoitteita vastaan. Nuorten kuntoutusrahaheikennys takuueläkkeen alle voi myös lisätä työkyvyttömyyseläkettä saavien nuorten määrää. Myös tämä vaikutus on vastoin hallituksen tavoitetta ihmisten töihin saamisessa. Esityksen on myös katsottu lisäävän toimeentulotuen ja asumistuen tarvetta. Eli hallitus saattaa taas siirtää päätöksillään ihmisiä byrokraattisen toimeentulotuen piiriin, jolta työllistyminen on muita tukimuotoja hankalampaa. Tämäkään ei tue hallituksen toivetta työllisyysasteen noususta.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei ole saanut asianmukaista selvitystä siitä, kuinka suuret leikkaukset kuntoutusetuuksien saajiin yhteensä kohdistuvat, kun huomioon otetaan nyt käsiteltävä esitys, etuuksien indeksijäädytykset sekä yleiseen asumistukeen ja muihin sosiaaliturvaetuuksiin kohdistuvat leikkaukset. Kun kyse on erityisen vaikeassa asemassa olevasta kohderyhmästä, on kokonaisvaikutuksien arvioinnin laiminlyönti erityisen vastuutonta. Nostan siis jälleen esille, että myöskään tätä kuntoutusrahan tasoa koskevaa muutosta ei ole otettu huomioon hallituksen sosiaaliturvamutosten yhteisvaikutusten arvioinnissa. Eli aika monia muutoksia sieltä on jäänyt puuttumaan.

Arvoisa puhemies! Koska esitys on omiaan lisäämään nuorten ja muiden kuntoutusta tarvitsevien syrjäytymistä sekä heikentämään työllisyyttä, on kyseenalaista, pystytäänkö esityksellä lainkaan vahvistamaan julkista taloutta vai onko sen vaikutus jopa päinvastainen. Näin ollen esityksen hyväksymiselle ei ole olemassa mielestäni asiallisia perusteita.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

1.08 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on käyty hyvää keskustelua, ja ehkä nyt haluaisinkin kysyä kolmelta perussuomalaisten ryhmän edustajalta tähän hyvin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2023 vp

keskeisesti vaikuttavia kysymyksiä, joihin me emme ole valiokunnassa myöskään saaneet vastauksia. Toivoisin nyt teiltä selkeitä vastauksia meille ja myös näille ihmisille, joilta te olette nyt leikkaamassa tätä tukea, koska nämä ovat ihan keskeisiä asioita tämän lain kanalta.

Ensimmäiseksi haluan kysyä sitä, että me kuulimme valiokunnassa 14:ää asiantuntijaa — 14:ää asiantuntijaa — ja kissojen ja koirien kanssa löydettiin yksi asiantuntija, joka kannatti tätä esitystä ihan maltillisesti, että voidaan tehdä. Kuten täällä on sanottu, EK. 13 asiantuntijan, joita me kerkesimme tässä ajassa kuulemaan, lausuntopalaute oli äärettömän kriittistä, täystyrmäys, ei mitään järkeä. Tällaista mietintöä me lähdettiin kirjoittamaan, ja meidän oli pakko ensin keskustella, miten tästä pystyy edes kirjoittamaan mietinnön, joka tukee tätä hallituksen esitystä, kun ei kukaan kannata tätä. [Naurua] Nyt me olemme täällä salissa, ja te olette vieneet tämän tähän pisteeseen, maaliin. Nyt toivoisin perusteita, minkä takia te ajatte tätä esitystä.

Ja nyt perusteluja: Tässä leikataan heikoimmassa asemassa olevilta, usein nuorilta — täällä on sanottu, että tyypillisesti vammaisilta ihmisiltä, mielenterveyskuntoutujilta, nepsy-nuorilta — heidän kuntoutusrahastaan yli 100 euroa. Tällä hetkellä meidän järjestelmä on ollut sen tyyppinen, että takuueläkkeen taso on ollut sama kuin tämä kuntoutusraha. Nuoren on ollut myös kannattavaa taloudellisesti lähteä kuntoutukseen, kuntoutua kohti työelämää. Nyt kun te heikennätte tätä tasoa, niin että eläke on korkeampi kuin tämä kuntoutusetuus, niin huoli asiantuntijoilla on se, kasvavatko meillä nämä nuorten eläkepäätökset ja hakeutuminen sinne, kun päinvastoin se yhteinen huoli täällä on, että meidän pitää tukea näitä nuoria ja panostaa tähän kuntoutukseen kohti sitä työelämää. Eli haluan kyllä nyt kysyä, millä perusteella te laskette tätä nykyistä eläkkeen tasoista etuutta yli 100 euroa ja minkä takia te teette näin.

Lisäksi haluan kiinnittää huomiota siihen, että te jäädytätte myös historiallisesti kaikki nämä Kela-sidonnaiset etuudet. Myös tämä etuus jäädytetään, eli tällä haetaan lisäksi 10,2 prosentin säästöjä tällä hallituskaudella. Kysyisinkin, millä tavalla tämä auttaa tätä nuorten mielenterveyseläkkeelle siirtymistä, tätä koko kuntoutustilannetta. [Puhemies koputtaa] Tähän haluaisin saada vastauksen.

Lisäksi, arvoisa puhemies, kannatan lausumaa, koska se jäi kannattamatta aiemmin tässä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Muistutan edustajia, että kolme minuuttia on paikalta ja sen jälkeen on oikeus siirtyä tänne puhujapönttöön. — Edustaja Furuholm.

1.12 Timo Furuholm vas: Arvoisa rouva puhemies! Yritän selviytyä kolmessa minuutissa. Kun hallitus päätti laiminlyödä tulopuolen vahvistamisen keinona vahvistaa valtiontaloutta tulevana vuosina, seurasi siitä se, että säästöjä haetaan vimmatusti leikkaamalla sieltä sun täältä. Selväksi on käynyt, ettei näiden leikkausten etsimisessä käytettyä kompassia ole ainakaan oikeudenmukaisuudella kyllästetty.

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan tosiaan kumottavaksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain säännökset ammatillisessa kuntoutuksessa olevan ja nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärästä sekä ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan laskukaavasta. Tämä pitkä ja monimutkainen lause tarkoittaa, kuten tässä hyvin tuli ilmi, yli 100 euron leikkausta kuukaudessa nuorten kuntoutusrahasta ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavasta kuntoutusra-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2023 vp

hasta. Tällä taas on se vaikutus, että näiden nuorten motivaatio ja sitoutuminen tärkeään kuntoutukseen laskee. Tämä taas heikentää heidän mahdollisuuksiaan palata työelämään. Hallituksen työn linja hieman hoippuu taas.

Arvoisa rouva puhemies! En voi ymmärtää tätä hallituksen vimmaa käydä yhteiskuntamme haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten kimppuun. Tänään kävimme täällä keskustelua toimeentulon leikkauksista, aikaisemmin taas taistelimme tässä salissa vammaispalvelulain siirtämisestä, eli erittäin epäoikeudenmukaisesta leikkauksesta, joka osuu niiden ihmisten arkeen, jotka apua siinä tarvitsevat. Edestä löytyvät vielä asumistuen, työttömyysturvan ja indeksien leikkaukset. Näiden yhteisvaikutuksia joudumme vain arvailemaan. Nämä kuntoutusrahaan esitetyt mittakaavaltaan isot leikkaukset kohdistuvat erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin kohderyhmiin, kuten vammaisiin, mielenterveysongelmista kärsiviin ja nepsy-nuoriin. Ja kun kyse on taas nuorista ihmisistä, niin tämä kertoo tarpeeksi siitä linjasta, jonka tämä hallitus on valinnut.

Arvoisa puhemies! Yhdyn tähän edustaja Nurmisen esille nostamaan tosiasiaan, että me olemme täällä tänään keskellä yötä itsenäisyyspäivänä vain ja ainoastaan, koska hallitus on tekemässä pienituloisten elämään merkittävästi heikentäviä toimia ja oikein urakalla. [Petri Huru: Voidaan jatkaa iltaan asti!] — Me olemme, edustaja Huru, täällä, koska tämä valittu linja ja sen historiallisen suuret sosiaaliturvaleikkaukset eivät opposition arvomaailmaan sovi. — Tekisi mieli kysyä hallituspuolueiden jäseniltä, miten te kehtaatte, mutta selväksi on käynyt, että kyllä te kehtaatte. Hyvää itsenäisyyspäivää myös edustaja Hurulle. [Petri Huru: Kiitos!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

1.15 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä on käytännössä tarkoitukseen leikata erityisesti nuorten eli 16—24-vuotiaiden sekä vammaisten kuntoutumiseen liittyvää kannustinta. 57 prosenttia esityksen kohderyhmästä on 16—24-vuotiaita, ja merkittävä osa näiden päälle on vammaisia. Tällä esityksellä hallitus lähtee siitä, että julkista taloutta tasapainotettaisiin noin 30 miljoonan euron edestä, ja käytännössä tällä esityksellä lähdetään myös siitä, että tällä houkuteltaisiin nuoria työelämään.

Fakta ja tosiasia nyt on se, että valiokunnan kuulemisissa on selvinnyt, että ikävä kyllä, tällä esityksellä ei ole merkittäviä työllisyysvaikutuksia. Valiokunnan kuulemisissa syntyi myöskin outo tilanne siinä, että yhden päivän aikana — muistaakseni yhden päivän aikana — toteutettujen kuulemisten iso anti oli se, että kuultiin järjestään monta toimijaa ja vain yksi näistä kuultavista ja kirjallisten lausuntojen jälkeen kaikista lopullisista kuultavista totesi, että ei ole huomautettavaa tähän ehdotukseen. Siis 13 kuultavaa 14:stä totesi, että tätä ehdotusta ei pitäisi toteuttaa.

Raskain sydämin totean, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on päätenyt kuitenkin siihen, että tämä hallituksen esitys äänin 9—8 toteutetaan ja käytännössä hankitaan tämä julkiseen talouteen tuleva lisäsopeutus näiden kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kontolta.

Tässä salissa on keskusteltu todella paljon siitä, vaikuttavatko nämä hallituksen leikkaukset kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin, ja täällä on väitetty tänäänkin monta kertaa, että hallituksen sosiaaliturvaa koskevat leikkaukset ja etuusleikkaukset eivät koske kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia. Minä olen itse miettinyt tämän päivän aikana, että jos nämä vaikutukset vaikuttavat erityisesti alimpiin tulodesiileihin eli niihin ihmi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2023 vp

siin, joiden tulot ovat yhteiskunnan kaikkein vähäisimpiä, ja jos nämä etuuksien leikkaukset ovat tällaisia kuin tämä käsiteltävänä oleva ehdotus, niin eivätkö nämä ihmiset ole yhteiskunnan kaikkein pienituloisimpia ja kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia.

Hankaluutena tässä esityksessä on se, että tämä koskee itse asiassa aika montaa suomalaista. Esityksen mukaan vuonna 22 kuntoutuslain mukaisen kuntoutusrahaetuuden saajia oli yhteensä 51 900 eli melkein 52 000, joista nuoren kuntoutusrahan saajia oli 15 106 ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan saajia 21 337. Nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärän saajia oli siis noin 15 000 ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän saajia 14 527.

Tällä ehdotuksella ei keskustella vain niistä nuorista, jotka asuvat vielä huoltajiensa luona kotona, vaan tällä esityksellä me joudumme keskustelemaan myöskin vaikutuksista erityisesti ammatillisessa kuntoutuksessa olevien aikuisten asemaan, joilla on jo oma talous. Tässä taloudessa heillä voi olla myös omia huollettavia lapsia, mutta se ei tunnu missään, että nämä lapsivaikutukset olisi selvitetty. Ajatelkaa, jos isä tai äiti on siinä kunnossa, että ollaan ammatillisessa kuntoutuksessa: eikö silloin yhteiskunnan keskeisin tehtävä olisi pitää hänet nostettuna tämän kuntoutuksen kulmaan? Kyllä normaali järki ainakin työllisyyspoliittisesti kannustaisi siihen, että tässä on jo monia kannustinloukkuja selätetty ja noustu sinne kuntoutuksen piiriin.

Vaihtoehto tälle on se, että nämä ihmiset painuvat takuueläkkeelle, ja siihen on suuri vaara. Kun me katsomme taloudellisesti näitä vaikutuksia, niin valiokunnan saaman asiantuntijalausunnon mukaan nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä on siis käytännössä se melkein 37 euroa päivässä vuonna 23, eli keskimäärin kuukaudessa tuo olisi 922 euroa. Esitetyn muutoksen myötä kuntoutusrahan vähimmäismäärä olisi hallituksen esittämä indeksijäädytys huomioiden — siis tähän tulee kaksi leikkausta — päiväselältä se 32 euroa, pikkusen vajaa 32 euroa, ja keskimäärin 800 euroa kuukaudessa. Motivoiko ihmistä lähteä kuntoutukseen, kun häneltä poistuu kuukausittaisesta ansiosta tämä 122 euroa? Sitä sopii kysyä tilanteessa, jossa meillä on ennennäkemätön määrä nuoria ihmisiä, jotka ovat siirtyneet mielenterveyssyistä eläkkeelle. Ja kun me nyt sitten vertaamme tätä takuueläkkeeseen, niin pelkona on se, että tämä kuntoutusrahan vähimmäismäärä ja takuueläkkeen välinen ero entisestään kasvaa ja näin ollen ihmisille ei synny motivaatiota lähteä kuntoutukseen, kun nämä ihmiset jäävät takuueläkkeelle.

Tällainen yhteiskunta, jossa pokkana täällä puoli kahden aikaan yöllä esitetään jotain näin julmaa ja näin järjetöntä, haastaa meidät kaikki kysymään, minkälaista menoa tämän vuoden itsenäisyysjuhlinnassa me tosiasiaassa oikeusvaltiolta odotamme. Itsenäisyyspäivä on aina juhla, jossa iloitaan siitä, että täällä pidetään kaikista huolta, mutta kyllä minun täytyy sanoa, että tämä meno, mitä me täällä nyt käsittelemme, on jotain sellaista, että tällaista ei pitäisi oikeusvaltiossa tehdä. Täällä hyvin edustaja kysyi jo aikaisemmin, että miten voi olla, että kun oli 14 lausuntoa ja 13 niistä sanoi, että ”älkää tähän vaan lähtekö, alkää vaan tätä toteuttako”, ja kun EK:kin osasi sanoa, että meillä ei ole tähän nyt erityistä lisättävää, niin miten on mahdollista, että me käsittelemme täällä yön pimeinä tunteina tätä ehdotusta.

Sitten minä haluan vielä ottaa tähän huomioon tämän voimaantulon. Ei kukaan ole ajatellut, kuinka kohtuuton tämä on. Ajatelkaa, että tämä astuu voimaan 1.1. Ei täällä kysytä keneltäkään, onko se liian aikaisin, onhan tässä vielä varautumista pari kolme viikkoa ennen kuin tämä astuu voimaan. Tämä ei koske siis niitä ihmisiä, jotka ovat jo saaneet päätöksen, mutta tämä koskee kaikkia uusia kuntoutuksen aloittajia tammikuun alusta. Tämä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2023 vp

hän tarkoittaa sitä, että ihmiset jäävät petiin tammikuun alussa, ja tämä on täysin vastoin sitä, mitä hallitus täällä on yrittänyt meille koko illan todistaa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Laiho.

1.24 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Oikein hyvää itsenäisyyspäivää itsenäiselle Suomelle, ja oikein hyvää itsenäisyyspäivää meidän kaikille nuorille, joita tämäkin lakiesitys koskettaa, niin kuin moni hallituksen esitys. Hallituksessa me haluamme antaa nuorille paremman tulevaisuuden. [Petri Huru: Velattoman tulevaisuuden!] Me haluamme antaa jokaiselle mahdollisuuden kehittyä. Emme elä velaksi ja vähennämme velkaa. Annamme jokaiselle tasavertaiset lähtökohdat koulutuksella, niin että jokaisella on mahdollisuus ponnistaa taustasta riippumatta. [Krista Kiuru: Entä se hyvinvointivelka?]

Meidän Suomi on erinomainen paikka meidän lapsille ja nuorille, ja on kyllä todella ikävä kuulla tätä pessimismia, mitä täällä viljellään keskellä yötä Suomen itsenäisyysyönä, [Petri Huru: Opposition populismia!] kun meidän pitäisi antaa nuorillemme valoa ja toivoa tulevaan. [Ilmari Nurminen: Vastatkaa kysymyksiin!]

Jos ajatellaan mielenterveysongelmia, mitä koronan aikana lapsille ja nuorille on kehittynyt, niin kyllä täytyy ihmetellä, mitä viime kaudella oikein teitte Marinin hallituksen aikana. Mielenterveysongelmat vain pahenivat, lapsikäyhyys lisääntyi 30 000:lla lapsella — käsittämätöntä, että nyt täällä ollaan hurskastelemassa tästä laista kuntoutusetuuksista. [Välihuutoja vasemmalta]

Me haluamme nuorille paremman tulevaisuuden, ja tämä kuntoutusetuus on vain yksi etuus muiden joukossa. Tällä me yksinkertaistamme etuusviidakkoa ja annamme nuorille myös viestin, että kannattaa aina tehdä töitä ja kannattaa aina opiskella, ja siihen meidän pitää kannustaa eikä etsimään, mistä saadaan parhaimmat etuudet.

Täällä nähdään nyt peikkona se, että heti ne nuoret lähtevät hakemaan jotain muuta, menevät työkyvyttömyyseläkkeelle, kun tämä on alhaisempi kuin työkyvyttömyyseläke. Hei vähän jotenkin asennetta toisenlaiseen suuntaan, [Välihuutoja vasemmalta] niin että me halutaan töitä ja me halutaan opiskella, ja meidän pitää antaa nuorille siihen oikeasti myös mahdollisuus.

Tällä esityksellä haluamme siis tasapainottaa julkista taloutta, yhdenmukaistaa etuuksia ja kuntoutusjärjestelmää sekä yhdenvertaisuutta kuntoutusrahan saajien välillä. Nyt Orpon hallituksen aikana tulemme säätämään myös lasten ja nuorten terapiatakuun: jokainen lapsi ja nuori saa apua mielenterveysongelmissa, toisin kuin Marinin hallituksessa kävi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Pysytään nyt puhujalistassa vielä, koska tässä on käytetty lyhyitä puheenvuoroja, ja se vastauksen aika tulee. — Edustaja Andersson, Li.

1.27 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Nyt täytyy kyllä sanoa, että hallituksen argumentit ovat lopussa, [Hanna Sarkkinen: Loppuneet!] ja sen kyllä huomasi tästä edustaja Laihon äskeisestä puheenvuorosta, josta täytyy sanoa, että nyt menivät myöskin faktat pieleen pahemman kerran.

Jos me vaikkapa lähdetäisiin liikkeelle siitä, että teidän hallituksenne lisää velanoton määrää. Kuinka monta kertaa sitä pitää teille tässä salissa toistaa, kun se käy ilmi siitä budjettikirjasta, minkä te voitte lukea ensi vuoden osalta? Te lisäätte velkaantumisen määrää

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2023 vp

tässä maassa ensi vuonna kaikista kovista vaalipuheista huolimatta ja näistä rajuista sosiaaliturvaleikkauksista huolimatta.

Sen lisäksi, edustaja Laiho, tiedätekö lapsiperheköyhyyden kehityksen osalta, mikä erottaa teidän hallituksenne edellisestä hallituksesta? Edellisellä hallituskaudella lapsiperheköyhyys kasvoi elinkustannusten nousun ja energian hinnannousun takia, ei hallituksen päätösten seurauksena. [Mia Laiho: Selityksiä!] Tämä on se ero teidän ja meidän välillä. Niissä asiantuntijalausunnoissa, joissa on käsitelty tämän hallituksen päätöksiä, joilla te omilla päätöksillänne tietoisesti kasvatatte lapsiperheköyhyyttä, on tuotu esille sitä, että edellisen hallituskauden aikana ne päätökset, mitä tehtiin, olivat sellaisia, joilla vähennettiin lapsiperheköyhyyttä.

Mennään eteenpäin näihin muihin asiavirheisiin. Tässä edustaja Laiho väitti sitä, että hallitus haluaa antaa viestiä siitä, että aina pitää tehdä töitä ja aina kannattaa tehdä töitä. Tämän esityksen vaikutus on päinvastainen. Tämä on se syy, minkä takia joka ikinen lausunnonantaja, jolla on ollut jotain sanottavaa tähän esitykseen, on vastustanut sitä, [Petri Huru: Työstä kuuluu maksaa ansaittu palkka, ei halpatyövoimaa!] koska tämän leikkauksen seurauksena kannustin siirtyä eläkkeelle kasvaa suhteessa siihen, että nuori hakeutuisi kuntoutukseen ja sen kautta pyrkisi kuntouttamaan itsensä takaisin sinne työelämään. Tämä käy ilmi joka ikisestä lausunnosta tässä, jos te perehtyisitte näihin asioihin, mistä te olette päättämässä.

Sen lisäksi: kuinka etuoikeutetussa asemassa pitää olla, että kun me käsitellään esitystä, jolla te olette leikkaamassa vammaisten nuorten, mielenterveyskuntoutujien rahoja yli 100 eurolla kuussa, niin te kehtaatte täällä puhua siitä, että te tarjoatte nuorille valoisampaa tulevaisuutta. Valoisampaa mutta köyhempää tulevaisuutta, arvoisa edustaja Laiho.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sarkkinen.

1.30 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Niin kauan kuin olen ollut mukana politiikassa, aina on puhuttu siitä ja kannettu huolta siitä, kuinka kalliiksi nuorten syrjäytyminen tulee niin taloudellisesti kuin inhimillisestikin. Joskus aikaisemmin puhuttiin ehkä miljoonasta eurosta per syrjäytynyt nuori, [Petri Huru: Pitäisi panostaa varhaisen vuorovaikutuksen kehittämiseen!] mutta nykyrahassa se taitaa olla jo paljon suurempikin summa. Herääkin kysymys, kuinka kalliiksi nämä leikkaukset nuorten kuntoutusetuuksiin lopulta tulevat, sitten kun se loppulasku tulee maksettavaksi, sen nuoren koko elämän mittainen loppulasku. Ne tulevat todella kalliiksi, sillä ne saattavat ajaa ja todennäköisesti ajavat nuoria työkyvyttömyyseläkkeelle. Näin saadut säästöt valuvat nopeasti hukkaan ja voivat tulla korkojen kanssa maksettavaksi, puhumattakaan tietysti inhimillisistä vaikutuksista, mitä näillä leikkauksilla nuorille on. Jos meidän yhteinen tavoitteemme on se, että nuoret kuntoutuvat työelämään ja että työkyvyttömyyseläkkeitä voidaan välttää, niin esitän vakavan kysymyksen: kannattaako näitä leikkauksia tehdä? Kaikkien asiantuntija-arvioiden mukaan: ei kannata. Jos puhutaan talouden käsittein, voidaan kuntoutusta ajatella investointina, joka maksaa itsensä takaisin yksilölle mutta myös yhteiskunnalle. Esitys vaikuttaakin kokonaisvaltaisesti olevan niin taloudellisesti, inhimillisesti kuin työllisyyspoliittisestikin erittäin huonosti harkittu ja huonosti perusteltu.

Arvoisa puhemies! Hallituksen nuorisopolitiikan kokonaisuus on kyllä umpisurkea, en voi sille muuta sanaa löytää. Nämä kuntoutusleikkaukset yhdistettynä opiskelijoiden toimeentulon leikkauksiin ja yhdistettynä esimerkiksi nuorisotyön leikkauksiin ja äsken pu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2023 vp

huttuun nuorten ensiasunnon oston varainsiirtoverovapauden poistoon luovat kyllä aika synkän kokonaisuuden, ja ne kyllä näyttävät sen, että ainakaan nuoria ei ole hallitusneuvotteluissa paljon ajateltu.

Arvoisa puhemies! Usein perustellaan, että nämä leikkaukset nuoriin on pakko tehdä, että nuorille ei jäisi valtionvelkaa. No, tosiasia kuitenkin on se, että Orpon hallitus ottaa ennusteiden mukaan enemmän velkaa kuin Marinin hallitus ja velka kasvaa jokaisena vuonna [Petri Huru: Teidän velkataakan takia!] hallituskaudella — eli se siitakin perusteesta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kurvinen.

1.33 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kun kello on kääntynyt jo aamuyön puolelle, puoli kahden maissa, niin elämme jo päivää 6.12., joten haluan omastakin puolestani toivottaa hyvin tuoretta uutta itsenäisyyspäivää, Suomen syntymäpäivää. Täällä on moni kollega jo toivottanutkin hyvää itsenäisyyspäivää aamun ensi tunteihin. Tässä on ollut pieni semmoinen kitkerä maku, että kun meidän täällä itsenäisyyspäivän yönä pitää tätä keskustelua käydä, mutta minä sanoisin näin, arvoisa puhemies, että ollaan tosi onnellisia siitä, että me saadaan käydä tätä keskustelua. Vaikka me ollaan eri mieltä tästä asiasta ja tunteetkin kuohuvat, niin onneksi meillä on vapaa, itsenäinen maa ja kansanvalta, jossa on eri puolueita ja jossa on eri mielipiteitä, ja me saadaan vapaasti täällä käydä keskustelua. Tästä kuuluu sydämellisin kiitos sota-ajan sukupolvelle, jota meillä on keskuudessamme kuitenkin, hyvin iäkkäitä henkilöitä. Mutta näille meidän sotaveteraaneille, muille rintamalla toimineille henkilöille, miehille ja naisille, kotirintamaväelle kiitos, että saadaan väitellä vaikkapa tästä kuntoutusrahasta ja sosiaalipolitiikan suunnasta.

Mutta sitten itse asiaan, rouva puhemies! Keskusta ei kannata tätä leikkaustoimenpidetä, mitä täällä nyt esitetään. Kannatan näin ollen muun muassa edustaja Anderssonin ja edustaja Hamarin tekemää hylkäysesitystä. Tämä esitys ei ole työllisyyspoliittisesti järkevä. Tämä ei paranna työllisyyttä, tämä tulee heikentämään työllisyyttä, ja tämä ei ole myöskään inhimillisesti ottaen järkevä ja hyvä esitys, joten kannatan sen hylkäämistä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

1.35 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Olisi tietenkin toivottavaa, että tässä vaiheessa, kun käsitellään näitä todella painavia leikkausesityksiä, täällä olisi enemmän hallituspuolueiden edustajia paikalla puolustamassa näitä eikä vain edustaja Huru välihuudoissa ja sitten edustaja Laiho paikkansapitämättömillä väitteillä.

Minulla oli noin kuukausi sitten mahdollisuus tavata, edustaja Laiho, jälkihuollon nuoria ja kokemusasiantuntijoita. He kuuluivat juuri tähän ryhmään, jolta nyt hallitus leikkaa monesta eri suunnasta. Se, mikä oli järkyttävää, oli, että he olivat tietoisia tästä jälkihuollon ikärajan laskusta, mutta sitten tulivat puheeksi hallituksen muut leikkausesitykset, ja nämä nuoret eivät olleet tietoisia näistä leikkauksista. Siellä juuri oli nuoria, jotka saavat tätä kuntoutusrahaa, saavat asumistukea, ja he olivat täysin järkyttyneitä, että nämä iskevät heidän toimeentuloonsa. Olisiko minun pitänyt, edustaja Laiho, siinä tilanteessa sanoa näille nuorille, että ”hei, vähän asennetta”. [Vasemmalta: Niinpä, hyvä kysymys! — Petri Huru: Menkää töihin!] Täysin omituinen asenne tilanteessa, jossa hallituksen leikkaukset osuvat kipeimmin 16—24-vuotiaisiin nuoriin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2023 vp

Tätäkö tarkoittaa se valoisa tulevaisuus nuorille, jota te tarjoatte? Te perustelette näitä leikkauksia, aivan niin kuin edustaja Sarkkinen täällä sanoi, sillä, että ”me haluamme nuorille velattoman tulevaisuuden”. Tosiasiassa te kasvatatte näitten nuorten hyvinvointiviel- kaa, te leikkaatte sekä nykyisiltä lapsilta ja nuorilta että tulevaisuuden nuorilta. Että te keh- taatte.

Tämä esitys oli myös sivistysvaliokunnassa käsittelyssä, ja siellä oli kyllä pysäyttävää myös tämä lapsiasiavaltuutetun lausunto erityisesti lapsen edun ja lapsen oikeuksien näkö- kulmasta. Se viesti oli erittäin vahva, että tällaisia esityksiä ja leikkauksia ei pitäisi tehdä silloin, kun ovat kyseessä erityisesti haavoittuvammassa asemassa olevat lapset ja nuoret.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

1.37 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa rouva puhemies! Itsekin olen äärettömän surullinen näistä esityksistä ja erityisesti nyt hallituspuolueiden suhtautumisesta näihin lakiesityk- siin. Me ollaan täällä nyt käsitelty tämä toimeentulotukilain leikkaus, ja siinä perussuoma- laisten asenne oli todella ylimielinen. Oikeastaan te vain viittasitte kintaalla ja sanoitte, että ”muuttakaa vaan poies kaupungeista, ei tarvii tulla, tänne tullaan vaan tekemään töitä” -tyyppisesti. Ja kun me keskustellaan täällä näistä usein nuorista työkyvyttömistä ihmisistä, niin edustaja Huru ja perussuomalaiset huutavat siellä näille ihmisille, että menkää töi- hin. Jollain tavalla tästä keskustelusta paistaa täysi tietämättömyys näiden ihmisten elä- mäntilanteesta ja siitä arjesta. Jollain tavalla olen äärettömän huolestunut, että tuolla tieto- taidolla, millä täällä käsitellään näitä lakeja ja näitä vaikutuksia, näitä ollaan viemässä eteenpäin — nyt vetoan kyllä hallituspuolueisiin, että jatkossa, kun te teette näitä leikka- uslakeja, niin käydään tämä asiantuntijakuuleminen ja myös sitten teette ryhtiliikettä, mi- käli siellä kuulemisessa tulee näin murskaavaa palautetta, mikä tässä tulee. [Petri Huru: Eikö sitä käyty sitä asiantuntijakuulemista!] — Kyllä, juuri kerroin. 14:ää asiantuntijaa kuulumme tässä kiireessä, ja 13 vastusti jyrkästi ja EK:lla ei ollut huomautettavaa. Eli lähes kaikki vastustivat tätä esitystä, ja silti olet täällä puolustamassa tätä leikkausta. Kuten, kun kerroin... [Petri Hurun välihuuto] — Kyllä, EK ja edustaja Huru.

Tässä nyt puhutaan näistä nuorista, jotka ovat työkyvyttömiä, usein mielenterveysongel- maisia, vammaisia ihmisiä, nepsy-nuoria, jotka ovat päässeet tälle Kelan kuntoutukselle, jotta he kuntoutuvat kohti työelämää, ja on asetettu tämä taso vaihtoehtoksi sille, ettei jää- dä takuueläkkeelle ja haeta sitä kautta eläkepäätöstä. Kuten tässä valiokunnan puheenjoh- taja sanoi, niin tässä ei ole kyse vain ihan muutamasta ihmisestä, vaan puhutaan yli 50 000:sta kuntoutusrahalla olevasta, ja sen takia on perusteltua kysyä — jos asiantuntijat antavat murskakritiikin teidän lakiehdotuksellenne, niin itsellenikin herää epäily näistä inhimillisistä vaikutuksista mutta myös niistä pitkän aikavälin vaikutuksista, joihin edus- taja Sarkkinen täällä ansiokkaasti viittasi — että kuka tämän laskun maksaja on.

Kun edustaja Huru on nyt moneen kertaan viitannut tähän velanottoon, niin te otatte enemmän velkaa kuin viime kaudella, [Petri Huru: Kyllä, teidän velanottonne takia!] ja te teette kaikki leikkaukset pienituloisilta ihmisiltä, sosiaaliturvaleikkauksista kaikki, ja te kevennätte hyvätuloisten verotusta velaksi. Että jollain tavalla ehkä katsoisin vähän tätä teidän talouspolitiikkaanne, [Petri Huru: Katsokaa verotuksen kokonaisvaikutukset! Ko- konaisveroaste ei nouse!] ennen kuin huutelisin sieltä kovin paljon, että mitä te nyt teette.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, Krista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2023 vp

1.41 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Valiokunta huomauttaa sivulla 3 tämän hallituksen esityksen perusteluissakin tunnistetuista mahdollisista kielteisistä vaikutuksista eli ensinnäkin vaikutuksista kannusteisiin hakeutua kuntoutukseen ja muutosten vaikutusten arvioinnin puutteista sekä korostaa muutosten vaikutusten seurannan tärkeyttä. Kovaa tekstiä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnöstä.

Mietinnössä todetaan, että ensinnäkin näitä ikäryhmää koskevia vaikutuksia olemme voineet selvittää vain näiden lausuntojen osalta, jotka saimme käyttöön. Käytännössä olemme yhden päivän aikana kahdessa kuulemisessa näitä vaikutuksia selvittäneet, joten valiokunnankin osalta olemme saaneet sen tiedon, joka tässä käsiteltyssä ajassa on ollut mahdollista. Saamiemme asiantuntijalausuntojen mukaan esimerkiksi nuorten kuntoutusrahan saajista joka kolmannes, siis 33 prosenttia, sai yleistä asumistukea, yli viidennes eli 22 prosenttia perustoimeentulotukea ja joka kahdeksas opintotukea vuonna 21.

Täällä salissa on keskusteltu myös paljon siitä, onko syytä selvittää näitä yhteisvaikutuksia. Valiokunta toteaa sivistysvaliokunnan tavoin, että erityisesti nuorten ikäryhmään on sosiaali- ja terveysministeriön laatiman sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arvioinnin perusteella arvioitu kohdistuvan kaikista ikäryhmistä suurimmat muutokset. Tämä muutos tietenkin lisää tähän 18—24-vuotiaiden ikäryhmään näitä muutoksia entisestään.

Valiokunta pitää ongelmallisena, että esityksessä ei ole arvioitu kuntoutusrahan alentamisen yhteisvaikutuksia muiden hallituksen esittämien sosiaaliturvan etuusleikkausten ja indeksijäädysten kanssa. Kuntoutusrahan alentamista ei ole myöskään otettu huomioon sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutuksia koskevassa muistiossa, koska siis tosiasiaassa tämä käytössä oleva simulaatiomalli ei sovi eikä mahdollista näitä vaikutusten arviointeja. Myös tähän me kiinnitämme huomiota.

Nämä ehdotukset siis lisäävät tosiasiaassa jonkin verran viimesijaisen toimeentulotuen tarvetta. Käytännössä hallituksen omassa esityksessä todetaan, että viimesijaisen toimeentulotuen tarve nousee jonkin verran. Tämä johtaa siihen, että käytännössä myöskin on todettava, että toimeentulotukiriippuvuus tästä kasvaa. On tietenkin aika järjetöntä ohjata ihmisiä entistä enemmän toimeentulotuelle, koska sieltä kannustin nousta jälleen pystyyn ja päästä eteenpäin on entistä heikompi, joten tästä syystä tämä politiikan iso kuva ei ole tässä kunnossa. Toimeentulotukien menojen... [Puhujan mikrofonin sulkeutuu]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru, nyt katosi mikki. — Nyt on jälleen päällä.

Toimiiko nyt? [Puhemies: Nyt toimii, olkaa hyvä!] — Joo, hyvä. Kun lähtivät jo numerotkin tuosta pois, niin minä ajattelin, että nyt täällä pannaan jo mikitkin kiinni, [Puhemies: Kohta, kohta!] kun on liian kriittistä tekstiä sosiaali- ja terveysvaliokunnalta.

Mutta totean tässä, että valiokunta kiinnitti siis huomiota tähän toimeentulotukimenojen kasvuun, ja ne lisääntyvät tämänkin ehdotuksen johdosta 2,5 miljoonalla eurolla ja yleisen asumistuen menojen osalta 2 miljoonalla eurolla. Lisäksi tällä on vaikutus tietenkin kuntien menoihin, joita on kompensoitava. Nyt kun kysytään, onko tällä esityksellä yhteisvaikutuksia, niin enkö juuri äsken todistanut, että niitä on? Mutta näitä yhteisvaikutuksia, arvoisa puhemies, ei ole kuitenkaan selvitetty missään. On vain todettu, että niitä on, mutta kukaan ei tiedä, minkälaisia ne ovat. Valiokunta joutui näitä asioita selvittämään, ja neljästatoista lausunnosta kolmetoista koki, että tässä ei ole mitään järkeä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2023 vp

Arvoisa puhemies! Sitten kiinnitän huomiota kahteen tähän liittyvään kysymykseen. Toinen on tässä meidän valiokunnan mietinnössä mainittu nimenomaan parantavana esityksenä, eli vuoden 2017 alusta lukien käytännössä tehtiin osatyökykyisten nuorten ja työelämään kiinnittymättömien osatyökykyisten aikuisten osalta tällainen kannustava päätös hakeutua ammatilliseen kuntoutukseen työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumisen sijaan, ja kuntoutuja sitten sitoutuisivat pitkäkestoisempaan ammatilliseen kuntoutukseen. Tämä on ollut minun mielestäni hieno ja tärkeä päätös. Käytännössä tässä tapauksessa on sanottava, että nuoren kuntoutusrahan ja Kansaneläkelaitoksen ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän nostaminen takuueläkkeen tasolle on ollut erittäin merkittävä parannus siihen, että nuoret ohjautuisivat takuueläkkeen sijaan tälle kuntoutustuelle. Ja nyt tässä tämä hallitus toteaa, että meillä ei ole varaa tähän enää ja tämä puretaan, tämä erittäin tärkeä päätös, joka aikaisemmin on tehty. Itse koen, että tämä ei ole järkevää nimenomaan sen takia, että kannustin nousta kuntoutukseen poistuu.

THL:n palaute oli koskettava. THL luetteli lukumääräisesti sen, kuinka pienestä määrästä syrjäytymisvaarassa olevia nuoria on kysymys, kun tämän ehdotuksen kustannusvaikutukset menevät jo pakkaselle. Minusta on häpeällistä, jos me ajatellaan, että noin parikymmentä nuorta ja heidän elinikäiset kustannukset otetaan vastaan sillä, että kun päästetään nämä nuoret syrjäytymään, niin tämäkin säästö olisi kuitattu. On käsittämätöntä, miksi tällaista esitetään, sitä minä en ole vielä ymmärtänyt.

Arvoisa puhemies! Vielä tästä diagnoosipohjaisuudesta pikkuisen. Tämä on kova juttu, koska minusta on ollut tärkeätä, että me ei korostettaisi niin vahvasti tänne kuntoutukseen päästäessä sitä diagnoosipohjaisuutta. Se on tietenkin myös vaatinut oman ammattiryhmänsä leiman, että nämä ihmiset pääsevät tänne, ja silloin on vapautettavissa ammattiväkeä, kun ollaan lähdetty siitä, että vuoden 2019 alusta voimaan tullut lainmuutos johti siis siihen, että on mahdollistettu 16—29-vuotiaiden hakeutuminen ammatilliseen kuntoutukseen niin, että ei sairaus- ja vammadiagnoosia ole tarvittu. Ja nyt kun me ollaan tilanteessa, jossa rahat ovat vähissä ja siellä on katsottu, että on niin iso ruuhka ja niin paljon tulijoita, että rahaa ei ole niin paljon, niin keksittiin joku kriteeri, joka johtaa siihen, että pärjättäisiin niin, että sinne ei tarvitse lisätä rahaa. Täällä viime kauden ministeri Sarkkinen esitti sinne toistuvasti rahaa sen takia, että katsottiin, että nämä nuoret tarvitsisivat rahaa, ja nyt on keksitty tällainen keinotekoinen raja, joka tuodaan jälleen lainsäädäntöön, joka on ammativäen saatavuuden näkökulmasta tyhmä juttu. Minua harmittaa tämä todella paljon, että me mennään väärään suuntaan. Meillä ei ole näitä diagnoosintekijöitä siihen, että me voitaisiin jokaiselle tehdä diagnoosi vain sen takia, että hallituksella ei ole varaa laittaa tänne riittävää määrää rahoitusta, jotta nämä nuoret pääsisivät kuntoutukseen.

Arvoisa puhemies! En yhtään tiedä, onko enää aikaa jäljellä...

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt tässä juuri tarkistelin, että aika on toistaiseksi päättynyt.

...joten joudun nyt poistumaan tästä, mutta muistaakseni oli vielä joku asia, jonka halusin sanoa, eli katson, miten tässä käy. Mutta en ymmärrä, miksi tällainen tehdään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Andersson, Li.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 67/2023 vp

1.49 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Ehkä vielä tämmöisenä yhteenvetopuheen-vuorona:

Niin kuin tässä nyt on moneen otteeseen todettu myöskin viitaten näihin asiantuntijalau-suntoihin, niin tässä esityksessä ei siis ole mitään järkeä. Ei löydy järkiperusteita sille, mitä hallitus nyt esittää tässä, vaan kaikki järkiperusteet viittaavat siihen, että näin ei kannattaisi tehdä. Tätä esitystä ei voi myöskään perustella työllisyyden edistämisellä, kun jopa halli-tuksen omassa esityksessä tuodaan esille tämä riski siitä, että jos ja kun nämä kannusteet kuntoutua heikkenevät, niin kasvaa myöskin riski sille, että nuoret sitten hakeutuvat työ-kyvyttömyyseläkkeelle, ja silloin nämä vaikutukset julkiseen talouteen voivat olla negatii-visia.

Hallituspuolueet eivät ole halunneet reagoida tähän asiantuntijoiden tyrmävään kan-taan tähän esitykseen, mutta teillä on vielä mahdollisuus estää tämä seuraava virhe, minkä te olette tekemässä. Tämä seuraava virhe on nimenomaan tämän vamma- tai sairausdiag-noosin palauttaminen kuntoutuksen pääsyn ehdoksi, mihin monet lausunnonantajat ovat ottaneet kantaa jo tässä vaiheessa, koska taas kerran nämä muutokset viedään erillisinä, jol-loin me emme myöskään pääse kunnolla kiinni siihen, miten nämä yhteensä tulevat vaikut-tamaan nuorten kuntoutusmahdollisuuksiin. Mutta koska tämä seuraava virhe on tulossa vasta myöhemmin käsittelemään, niin siinä kohtaa hallituspuolueilla on vielä — teillä on vie-lä — mahdollisuus ottaa tämä asia uudelleen arviointiin ja tässä kohtaa nyt kuunnella asiantuntijoiden kantoja, jotka kaikki jo tässä vaiheessa varoittavat siitä, että tämä hallituk-sen suunnitelma palauttaa tämä vamma- tai sairausdiagnoosi tulee vaikeuttamaan ja hidas-tamaan nuorten kuntoutukseen pääsyä ja myöskin sitten lisäämään byrokratiaa ja työtä ter-veydenhuollossa, kun jatkossa jokaisen pitää saada lääkärintodistus, jotta sitten pystyy yli-päättänsä sinne kuntoutukseen hakemaan.

Minä en näe, miten mikään näistä seurauksista voisi olla kenenkään etujen tai kantojen mukaista tässä salissa, joten kehotan kyllä hallitusta tältä osin nyt nopeasti ottamaan tämän asian uudelleenarviointiin.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Koska kello on jo niin paljon, että me emme tässä istunnossa enää ehdi käsitellä näitä asioita, mitä meillä on listassa, niin tiedoksi edustajille tässä vaiheessa: ne asiat, joissa on puheenvuoroja, poistetaan listalta, ja asiat, joissa ei ole puheenvuoroja, viedään läpi ja istunto päättyy sen jälkeen.